Dr. Zekiye DEMİR

AİLE HUZURU

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları / 719
Cep Kitapları / 81
Sorunlarımız Sorumluluklarımız Serisi - 5

Yayın Yönetmeni: Dr. Yüksel Salman
Editör: Dr. Ömer Menekşe
Koordinasyon: Dr. Hafsa Fidan
Tashih: Ömer Çetinkaya

Grafik & Tasarım
RIHTIM Ajans Tel: (0312) 418 16 23

Baskı
Saray Matb. Kağ. Kırt. Tic. ve San. A.Ş. / (0) 312 527 28 90

3. Baskı, Haziran 2011

2011-06-Y-0003-719
ISBN 978 -975-19-4290-6
Sertifika No: 12930

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mahallesi Dumlupınar Bulvarı No: 147/A
Çankaya / ANKARA
Tel: (0312) 295 72 93 - 94
Faks: (0312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış
Döner Sermaye işletme Müdürlüğü
Tel: (0312) 295 71 53 - 71 56
Faks: (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

AİLE HUZURU

Dr. Zekiye DEMİR

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Bu eser, Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 13/03/2008 tarih ve 27 sayılı kararıyla basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

İnsan, toplum içinde yaşayan bir varlıktır. Toplu hâlde yaşayan insanlar arasında huzur ve mutluluğun sağlanabilmesi için bireylerin, hak ve yükümlülüklerini bilmeleri ve sorumluluk bilinci içerisinde bunun gereğini yerine getirmeleri gerekir. Sorumluluk bilinci önce kişinin kendisine karşı sorumluluğu ile başlamaktadır. Kendisine karşı sorumluluğunu bilen insan, ailesi ve topluma karşı olan sorumluluğunu da yerine getirebilir.

"İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?" (Kıyâme, 75/36) âyeti, insanın sorumluluk sahibi bir varlık olduğunu belirtmekte, *"Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz."* (Tekâsür, 102/8) âyeti de kendisine başta akıl olmak üzere verilen sayısız nimetlere karşılık insanın da, gücü nispetinde yerine getirmek zorunda olduğu belli yükümlülükleri olduğunu ifade etmektedir.

Toplumları derinden sarsan sayısız sorunun yaşandığı günümüz dünyasında, insanlık onuruna yakışır aydınlık geleceğin inşası için hepimize sorumluluklar düşmektedir. Zira içinde yaşadığımız dünyada insanlık olarak birçok sorunla karşı karşıyayız.

Dünya genelinde insanlığın geleceğini tehdit eden açlık, fakirlik, işsizlik, çevre kirliliği, doğal afetler, sosyal adaletsizlik, fırsat eşitsizliği, ahlâkî çöküntü, manevî kirlenme, madde bağımlılığı, inançsızlık, zulüm, yolsuzluk, yetersiz sağlık koşulları, eğitim ve hukuk alanında karşılaşılan sorunlar, tarihî ve kültürel değerlerin yok edilmesi ve benzeri

problemlerin yanı sıra insanlar arasındaki diyalog, hoşgörü ve tolerans eksikliği, farklılıklara karşı tahammülsüzlük ve farklılıklarla barış içinde bir arada yaşama konusunda yaşanan şiddet ve terör gibi sorunlarla iç içeyiz.

Bu sorunlar yalnızca bir yöreyi, bölgeyi ya da halkı değil küresel anlamda bütün insanları şu ya da bu şekilde etkilemekte ve ilgilendirmekte, bu sorunların üstesinden gelebilecek toplumlar arası/uluslararası kalıcı çözüm yolları aranmaktadır.

Aslında bütün bu toplumsal sorunların başında sahip olduğumuz değerleri fark edememek ve bu değerleri hayata geçirememek yatmaktadır. Bu itibarla değerlerimizi fark etmek ve o değerleri bir davranış bilincine ve yaşayan bir değer hâline getirebilmek son derece önemlidir. Hiç şüphesiz sahip olduğumuz en önemli değer de inanç ve öğretileriyle 14 asırdır insanlığı aydınlatan bir ışık kaynağı olan yüce dinimiz İslâm'dır.

Bugün, insan potansiyelini geliştirme adına ortaya çıkan psikoterapi yöntemlerinden, ekolojik sorunlara ve uyuşturucu ile mücadeleye varıncaya kadar belki de tüm dünya toplumları, dinin müdahalesine, katkısına, daha açıkçası "kutsal"a ihtiyaç duymaktadır. Ve İslâm çağdaşlık adına bu katkıyı sağlayabilecek, çağdaş dünya için yeni dinî formlar üretebilecek dinamik bir dindir.

Bu itibarla yüce dinimizin emir ve tavsiye ettiği paylaşma ve yardımlaşma gibi prensiplere kulak verip, birbirimize karşı yerine getirmemiz gereken birtakım görev ve sorumlulukların bilincinde olarak, omuz omuza vermeli, hayatı acı ve tatlısıyla paylaşmalı, daha yaşanabilir kılmalı, sosyal yar-

dımlaşma ve paylaşmayı temel alan bir hayat tarzını sürdürmeli, mutlu ve huzurlu yarınlara hep birlikte kavuşmalıyız.

Diyanet İşleri Başkanlığımız, üstlendiği yasal görevin sınırları içinde kalarak günümüz insanının dinî talep ve ihtiyaçlarını karşılamayı, toplumsal huzur ve bütünleşmeyi sağlamayı bir sorumluluk olarak kabul etmektedir. Toplumun manevî hayatını olumsuz yönde etkileyen aile içi sorunlar, toplumun neredeyse her bir katmanında farklı şekillerde tezahür eden şiddet, töre cinayetleri, insan hakları ihlâlleri, çevreye karşı ilgisizlik, kötü ve zararlı alışkanlıklar gibi ortak duyarlılık ve çözüm gerektiren sosyal konularda dinî bilgi açısından topluma rehberlik etmeyi, bu alanda varsa yanlış dinî anlayışları gidermeyi, bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yürüten ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket etmeyi bir görev bilmektedir. Birlikte ve barış içinde yaşadığımız, birbirimize insan olarak saygı ve sevgi duyduğumuz bir dünyayı inşada yüce dinimizin kalıcı öğretisini yapı taşı kılmayı hedeflemektedir.

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan "Sorunlarımız ve Sorumluluklarımız" adlı bu seri, çağdaş sorunların yakıcılığını, bugünün dünyasını göz önüne alarak, dinin asıllarından özgür düşünceyle ürettiğimiz, inanç ve ahlâkla bütünleşen sahih bilgiyle aşabileceğimizi, sağlıklı bir din algısının ve gündelik hayata yön veren bir maneviyatın topluma ne derece huzur ve sükûnet sağlayabileceğini göstermektedir.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Giriş

Aile nedir? Aile, toplumu oluşturan en küçük birimdir. Çekirdek aile anne-baba ve çocuklardan, geniş aile de bunlarla birlikte büyükbaba, büyükanne gibi yakın akrabaların birlikte yaşamaları ile oluşur. Aile toplum yapısının küçük modelidir. Sağlam aile yapısı sağlam toplumun önemli bir göstergesidir. Çünkü aile, karşılıksız sevgi ve fedakârlığın ilk ve en yoğun hissedildiği; bilgi ve görgünün, örf ve âdetlerin yalın biçimde öğrenildiği, hayata ilişkin en önemli kodların yüklenildiği yerdir.

Ailenin korunması, dinî hayatımızın devamlılığının sağlanması için de son derece önemlidir. Şüphesiz İslâm dini, bir aile içinde olsun veya olmasın fertlere hitap eder; fertlerin inançlarını biçimlendiren ilkeler ve davranışlarını düzenleyen kurallar sunar. Ama bu inanç ve davranışların ilk şekillendiği yer aile olduğu için, aile yapısının korunmasına büyük önem verir. Ailenin korunması, bireysel ve toplumsal huzurun temininde büyük rol oynar. Huzurlu bireylerden oluşan aileler, huzurlu toplum meydana getirir. Bu yüzden ailede huzur, ailenin birliği ve devamının ön şartıdır. Huzurlu olmayan bireylerden sağlıklı bir aile, dolayısıyla sağlıklı bir toplum kurulamaz.

Ailenin Oluşumu

Ey gençler sizden evlenmeye güç yetirenler evlensin. (Buhari, "Nikah", 3)

Ailenin oluşumu önce anne ve babanın bir araya gelmesiyle başlar. Daha sonra buna çocuklar eklenir. Anne babanın (daha doğrusu anne-baba adaylarının) bir araya gelmesi evlilik ilişkisiyle oluşur. Evlilik amacı olmaksızın bir araya gelen anne ve baba adaylarının birlikteliği aile olarak nitelenmez. Çünkü aile birlikteliği, geçici heves veya ihtiyaçların karşılanması amacıyla değil, ölünceye dek üzüntü veya sevinçleri birlikte paylaşmak, ortaya çıkabilecek tüm zorluklara birlikte göğüs germek, elde edilecek tüm kazançları birlikte paylaşmak niyetiyle bir araya gelmeyi gerektirir. Bu yüzden evlilik kararını vermek büyük

cesaret gerektirir, evliliği sürdürmek de büyük kararlılık. Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin hadislerinde evlenip aile kurmak tavsiye edilmiştir. İslâm dininin kadın ve erkek ile ilgili genel prensibi, birbirlerinden uzak kalmaları değil, Allah'ın koyduğu sınırlar çerçevesinde (yani, yakın akraba ile evlenmeme, zina yapmama gibi) birlikte yaşamalarıdır.

Toplumun temelini oluşturan aileyi kuracak fertlerin taşıması gereken özelliklere çok önem verilmesi gerekir. Zira bu fertler birbirlerinde huzur ve sükûn bulup (Rûm, 30/21), birbirlerine elbise olacaklardır. (Bakara,2/ 187) Buradaki elbise benzetmesi çok dikkat çekicidir. Elbise, kışın soğuktan yazın da sıcaktan korur. Evlilikte eşler de iyi veya kötü (zor) günde beraber olacaklardır. Elbise vücudun yüzeyinde hoş gözükmeyen yara bere izlerini görüntüleri örter, dışarıyı rahatsız etmeyecek bir görüntü sağlar, ayrıca kişiyi süsler, güzelleştirir. Eşler de birbirinin kötü huylarını, özelliklerini gizleyip yok edecek iyi yönleri ortaya çıkaracaktır. Elbise mahrem yerleri örter, günahtan korur. Eşler de birbirleri için öyle bir örtü olacak ki bu örtü onları günahlardan koruyacak. Yani, eşler birbirlerine çok işlevsel birer elbise gibi olacaklardır.

Birbirinde huzur ve sükûn bulunacak ve birbirlerine elbise olacak aynı zamanda toplum için çok önemli olan bir kurumu, aileyi kuracak eşlerde aranacak özellikler ne olmadır?

Peygamber efendimiz bunun ölçütlerini vermektedir:

"Dünyanın hepsi meta, eşyadır. Dünyanın en hayırlı varlığı ise saliha bir kadındır." (Nesaî, "Nikah", 15; Müslim, "Rada' ", 64)

"Kadın dört özelliğinden dolayı nikâhlanır: Malı, asaleti, güzelliği ve dindarlığı; eli toprak olasıca (hayır bulasıca), sen dindar olanını tercih et." (Buhari, "Nikah",16; Müslim, "Rada",53)

Peygamberimizin kadın için saydığı bu özellikler erkeklere de dönüştürülebilir: Bir kadın için en hayırlı varlık salih bir eştir. Kadınlar bir erkeğin evlenme teklifini dört özelliğinden dolayı kabul edebilir: Yakışıklılığı, zenginliği, asaleti ve dindarlığı. Kadınların yapması gereken dindar ve iyi huylu olanını kabul etmesidir.

Niçin evlenilecek kişide aranacak özelliklerden en önemlisinin dindarlık, dindarlığın da içinde bulunması gereken iyi huy ve güzel ahlâkın, olduğu konusu üzerinde biraz durmak gerekir. Soyluluk, zenginlik veya güzellik/yakışıklılık kadın ve erkeğin birbirine yakınlaşmaları için kendiliğinden cazip özelliklerdir. Bu özellikler çoğu zaman bireyin iradi çabası olamadan kazanılır. Yani soyluluk ve güzellik kişinin kendi çabası ile kazandığı bir özellik değildir. Zenginliğin de büyük kısmı aile zenginliğinden gelir. Bu özellikleri olan kişinin evliliği süresince eşine nasıl davranacağını, ailenin gelecekte karşılaşacağı olaylara nasıl tepki vereceğini anlamak

kolay olmaz. Ama dindarlık, iyi huy ve güzel ahlâk kişinin kendi kazanımıdır. Dolayısı ile bu kişinin neleri yapacağı veya yapmayacağını önceden tahmin etmek mümkündür. Çünkü onun davranışlarını yönlendiren inanç ve ilkeler bellidir. Haramdan ve yanlışlardan kendisini koruyan kişinin, eşinin ve çocuklarının aleyhine sonuçları olacak işlere girmesi ve aileyi kötü bir geleceğe sürüklemesi beklenmez. Dindar ve huyu güzel bir aday, evlilik kararını verirken karşı tarafa büyük güven verir. Atalarımızın da dediği gibi; *"Kendi güzele doyulmuş, huyu güzele doyulmamış."*.

Burada evlenilecek kişilerde aranacak bu özelliklerin (zengin, güzel/yakışıklı, asil ve dindar-iyi huylu) birbiriyle örtüşebileceği de göz ardı edilmemelidir. Bir insan hem zengin, hem güzel/yakışıklı, hem de dindar olabilir. Bu durumda karar vermek daha kolay olmaktadır. Peygamberimizin tavsiyesi, özellikle bu özelliklerin örtüşmediği hatta çeliştiği durumlarda büyük önem taşımaktadır. Dindar insanların, dine kayıtsız güzel/yakışıklı veya zengin kişilerden uzak durmaları, onların cezbedici bu özelliklerine kapılmamaları, aile saadetleri bakımından fevkalâde önemlidir. Zenginlik iflas, kumar vs. gibi nedenlerle elden gidebilir, güzellik de zamana karşı dayanıksızdır ama dindarlık öyle değil.

Bu yüzden kadın veya erkek bir ömür boyu birlikte yaşamayı düşündükleri eşlerini seçer-

ken önceliklerini iyi belirlemelidirler ki, sonuçta daha az hayal kırıklığı, daha çok mutluluk bulsunlar. Kendisinde olmayan özellikleri başkasınınkiyle kapatma arzusu, bu düşünceyle kendisine denk olmayan kişilerle evlenme girişimi, mutluluk getirmesi beklenen evliliği kötü bir kâbusa dönüştürebilir.

Ailenin Önemi

Aile, kötülüklerin barınmadığı en muhteşem ve sağlam kaledir. (Andrew Wilson)

Eşlerin seçimine gösterilecek özen, kişilerin mutluluğu kadar aile kurumunun sürekliliği ve sağlamlığı bakımından da önemlidir. Güçlü bir aile yapısı da toplumun gücünü ortaya koyar.

Ailenin en önemli özelliklerinden birisi, neslin devamının güvenli bir biçimde sağlamasıdır. Aile kurumunun zayıf ve değersiz olduğu toplumlarda, sağlıklı bireyler yetiştirmek pek kolay değildir. Batı toplumlarında nüfus hızla yaşlanmaktadır. Aile kurmadan günlük geçici ilişkilerle yaşayan bireyler, çocuk yapma ve çocuk yetiştirme sorumluluğunu tek başlarına yürütmek istememektedirler. Bu da toplumun devamını sağlayacak, ihtiyaçların karşılanması amacıyla gerekli üretimi gerçekleştirecek yeterli yeni neslin yetişmemesi sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle bu ülkeler aile kurumunu yeniden canlandırma ve değerli kılma politikaları uygulamakta, çocuk yapıp büyüten ailelere özel teşvikler vermektedirler.

Günümüzde yalnızlaşma önemli bir problemdir. İnsanda psikolojik (ruhsal) veya biyolojik (bedensel) problemlere sebep olabilir. İnsan mutluluğunu da, üzüntüsünü de birileriyle paylaşmak ister. Aile ortamı, eşler arasında veya anne-baba ve çocuklar arasında, çocukların birbirleriyle sevinç ve üzüntülerini paylaşma ihtiyacını karşılar, yalnızlaşmadan korur. Aile fertlerinin birbirlerine maddî ve manevî destek ve dayanışma içerisinde olmasını sağlar.

Ayrıca düzenli aile yaşantısı olamayan yerlerde fuhuş ve cinsî sapıklıklar, bunlara bağlı olarak da birçok bedensel, ruhsal ve toplumsal hastalıklar ortaya çıkar. Aile, toplumda ortaya çıkabilecek ahlâkî çöküntülerin önüne geçebilecek en önemli kurumdur.

Geçmiş toplumlarda ailelinin yerine getirdiği birçok fonksiyon (eğitim, sosyal güvenlik gibi) zamanla değişik toplumsal kurumlara devredilmiştir. Bu durumdan hareketle bazıları ailenin tüm fonksiyonlarının başka toplumsal kurumlara devredilerek ailenin tümüyle ortadan kaldırılmasının mümkün olduğunu düşünmüş, bazıları da bunu denemişlerdir. Ancak bundan olumlu bir sonuç alınamamıştır. Nitekim bugün, geçmişe oranla aile kurmadan da kişiler hayatlarını sürdürebilmektedirler. Yaşlandıklarında, çocuk sahibi olmasalar da, emekli maaşları ve içinde bulundukları sosyal güvenlik şemsiyesinin imkânları ölçüsün de bakımlarını yaptırabilmektedirler. Ama bütün bunlar, ailenin yerini tutmaktan çok uzaktır.

Kısaca ailenin yerine getirdiği sosyal, ekonomik, kültürel ve biyolojik görevlerin tümden başka bir kuruma nakledilmesi pek mümkün gözükmemektedir.

Aile bugün insanlığı tehdit eden suç, terör, başta AIDS olmak üzere birçok hastalık ve strese karşı koruyan en büyük sığınak, en sağlam koruyucu kaledir.

Müslüman bireyler açısından bakıldığında aile, sağladığı huzurla yeryüzünü cennete dönüştüren, bireylerin gösterdikleri fedakârlıklarla cennetin kapısını aralayan bir kurumdur.

Aile - Toplum - Dünya İlişkisi

İyi bir aile kurumu sadece bugünümüz için ve kendini oluşturan bir kaç üye için değil, bulunduğu toplum, ülke ve hatta dünya için önemlidir. Aileler neslin yeniden üretildiği merkezlerdir. İyi bir nesil de ancak iyi oluşturulmuş ailelerden meydana gelir. Yani neslin yetiştirilmesinde ailelere düşen sorumluluk büyüktür.

Toplum için önemli olan, herhangi bir fert değil, o toplumun devamını sağlayacak, kurallara uygun yaşayan, ortak amaçlara uygun çaba gösteren, çevresindekilere sürekli bedel ödetmeyen, elinden geldiğince, yetenekleri ölçüsünce katkı sağlayan bireyler yetiştirmektir. Bu yüzden sadece ailenin değil, iyi ailelerin olması önemlidir. İki ayrı aile düşünün, ikisinin de henüz dünyadan habersiz ve her şeyi ile başkalarına muhtaç birer küçük bebeği var. İkisinden de sevecen, üretken, işbirlikçi, insan ve hayvanları seven, çevreye duyarlı, hak-hukuk bilen, adaletli, görevinin bilincinde, sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmesi bekleniyor. Bunlarda birisi çok titiz davranıyor, bebeğini iyi bir insana dönüştürmek için gereken tüm özeni gösteriyor, tüm imkânları kullanıyor ve bu amaçla gerekli tedbirleri alıyor. Diğeri ise rastgele büyütüyor. Dahası *"Saldım çayıra, Mevla'm kayıra."* diyor. İkisinin de yetiştirdiği çocuk bir olur mu? Her ne kadar sapmalar olabilirse de, birinci ailenin çocuğunun istenilen özelliklere daha yakın olma ihtimali büyüktür.

Bir ailenin çocuğu, hem kendisine hem de başkalarına yararlı olabilecek yetenek ve eğitim ile donatılıp topluma katılırken diğerinin yaşamak için sürekli başkalarından destek alması gerekirse bu ikisi eşit kabul edilemez. Çocuk yetiştirmek, sadece çocuğu biyolojik olarak büyütmek değildir, onu yararlı bir birey haline getirmektir. Bu yüzden ailelerin en önemli görevlerinden biri iyi çocuk yetiştirmektir.

Anneler babalar kendilerine emanet olan çocuklarının hem beden hem ruh sağlığını ancak mutlu bir aile ortamında koruyabilir. Sağlıklı, toplumun ortak değerlerine saygılı, dinini bilen ve ona göre yaşayan, sosyal ve doğal çevresi ile barışık nesiller ancak mutlu bir evlilik çatısı

altında, anne ve babanın müşterek ilgi, sevgi ve sorumluluğu ile mümkündür.

Parçalanmış aile çocuklarının diğerlerine oranla parçalanmışlık hissini, sevgisizliği daha çok hissetmeleri normaldir. Güvenli bir ortamda büyümeyen çocukların güven inşa etmesi, yeterli fedakârlık ve sevgi görmeyen bireylerin sevgi dolu sevecen bir dünya kurmaları çok kolay olmasa gerektir. Suça eğilimli veya suç işlemiş çocuklar ile ilgili yapılan araştırmalar, suçlu çoğunluğun kimsesiz ya da dağılmış aile çocukları olduğunu gösteriyor. Bu çocuklar onları her türlü kötülükten koruyucu mutlu bir aile ortamından uzak olunca, suç ortamına itilmeleri kolay olmaktadır. Dolayısıyla aile çatısı altında büyüyen ve büyümeyen çocuklar karşılaştırıldığında, büyümeyen çocukların sosyal, psikolojik ve ahlâkî bakımdan daha problemli oldukları görülmektedir.

Suya atılan taşın oluşturduğu halkalar iç içe geçmiştir ve giderek genişler. Huzurlu bir aile, iyi bireylerin yetişmesinde; iyi bireyler iyi toplum oluşmasında; iyi toplum iyi bir ülke oluşturmakta; bu ülkeler de dünyamızın daha barışçıl olmasında katkı sahibidir. Burada suya atılan taş, yani aile, ne kadar güçlü olursa halkalar da o kadar geniş olur.

Kısaca; aile, hem neslin biyolojik ve ahlâk yönünden daha sağlıklı yetişmesinde, hem de ülke ve dünya barışının sürdürülebilir olmasında büyük işleve sahiptir.

Ailenin Korunması

Hem birey hem de toplumun huzur ve mutluluğu için ailenin korunması son derece önemlidir. Ailenin korunması, evliliği teşvik etmek ve ailenin dağılmasını önleyici tedbirler almakla olur. Bunun için herkesin sorumlu davranması gerekir.

Ailenin kurulması ve korunmasını tehdit eden en büyük tehlikelerin başında zina ve fuhuş gelmektedir. Dinimiz zinayı kesin biçimde yasaklamıştır. Birçok toplumlarda zina ve fuhşu özendirici değil, kınayıcı ve dışlayıcı tutum ve davranışlar saygınlık taşımaktadır. Zina ve fuhuş ahlâken kınandığı gibi hukuken de uygun görülmeyen faaliyetler arasındadır. Fuhuş ahlâkî değerlerin aşındığı ortamlarda hızla yayılır. Bu yüzden ahlâkın korunması, ailenin selameti bakımından büyük önem taşır.

Zina ve fuhuşun yaygın olduğu toplumlarda aile kurumunu korumak çok zordur. Gençlerin fuhuş batağına düşmemeleri için evliliğin zorlaştırılmaması, aksine teşvik edilmesi gerekir. Evlenmek isteyen gençlere yardımcı olunmalı, fakirlik yüzünden evlenemeyenleri destekleyecek yardım fonları kurulmalıdır. Aileyi zina ve fuhuş tehlikesinden korumak için çok yönlü tedbirlerin alınması gereklidir.

Fuhuşu besleyen önemli kaynaklardan biri yoksulluktur. Özellikle kadınların fuhuş yoluyla istismarında yoksulluk önemli bir risk unsurudur.

Fuhuş sadece ahlâk dışı ilişkiler yumağı değildir, büyük miktarda paraların döndüğü önemli bir sektördür. Bu sektörün elinde sömürülenlerin çoğu yoksul insanlardır. Yoksulluğun azaltılması, yoksulluk yüzünden ailelerin dağılmasını önlediği gibi, aynı nedenle fuhuş batağına düşülmesini de önler. Özellikle kız çocukların daha küçük yaşlarda hayatlarını kazanacak beceri ile donatılmaları, gerektiğinde başkalarına muhtaç olmadan hayatlarını kazanmalarının sağlanması, şu veya bu nedenle yoksulluk yüzünden fuhuş sektörünün eline düşmelerine engel olur. Yoksulluk dışı gerekçelerle yapılan fuhuşun önlenmesi ancak ahlâkî ve hukuki tedbirler ile sağlanabilir.

Aileyi tehdit eden bir diğer unsur, aile içi şiddettir. Sözlü iletişim ve diyalogla sorunlarını çözümlenemediği yerde şiddet devreye girer. Şiddet, sorunlara çözüm bulma yolu değil, taraflardan birinin diğerine baskı kurmasıdır. Başka bir deyişle şiddet, haksız yere güç kullanımıdır. Kuvvetli olanın zayıf olana meşru olamayan bir biçimde baskı uygulamasının birçok çeşidi vardır. Bütün şiddet türleri yıkıcıdır. En yıkıcı olanı da aile içi şiddettir. Çünkü bu tür şiddet, sadece muhatap olduğu kişileri değil, tüm toplumu tehdit eder. Çünkü bireylerin kendilerini en çok güvende hissettikleri kurumun aile olması beklenir. Bu ortamda da şiddet gören bireylerin umutları çöker, güvenleri kaybolur. Kişilikleri şiddet gö rerek tahrip olan bu bireylerin toplumun diğer bi-

reylerine veya kurumlarına güvenmesi pek kolay olmaz. Böylece ailede ortaya çıkan şiddet, tüm toplumu tehdit ederek yaygınlaşır. Aile ortamında şiddet kullanıldığına şahit olan veya doğrudan şiddet gören çocukların ileride sağlıklı bir aile kurmaları zorlaşır.

Eşlerden birinin diğerine sistematik olarak şiddet uygulamasına rağmen aile birliği bozulmuyorsa, bunun iki nedeni olabilir. Birincisi, şiddete uğrayan eş, gelir getiren bir meslek veya işi yahut maddî bir güvencesi olmadığı için, zorunlu olarak aile birlikteliğini sürdürebilir. Bu acımasız bir çaresizliktir. Bu çaresizliğin istismarı bir insanlık suçu olarak görülmelidir. İkincisi, şiddete

uğrayan, eşinin tutumundan şikâyetçi olmasına rağmen çocuklarından ayrılmak istemediği veya ailenin dağılmasının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini düşündüğü için ayrılmayabilir. Her iki durumda da aileyi bir arada tutan güç, sevgi değildir. Bu ikisine ek olarak bir de her türlü şiddetine rağmen eşini seviyor ve bundan dolayı da katlanıyor olunabilir, bu da tek taraflı bir sevgidir ve ne kadar süreceği belirsizdir.

Ailede eşler arasında sevgi ve saygı kaybolduğunda hukuken olmasa da fiilen bir ayrılık başlamıştır. Sevgisizlik ve şiddet aile için en büyük tehdittir.

Ailede Görevler

En hayırlınız, ailesine hayırlı olandır.
(Tirmizi, "Rada", 11)

Aileyi oluşturan üyeler genelde; anne, baba ve çocuklardır. Ailenin, tüm fertler için huzur kaynağı hâline dönüşmesi için, aileyi oluşturan fertlerinde görev ve sorumluluklarının gereklerini yerine getirmeleri gerekir.

Ailedeki sorumluluklar ve haklar konusunda hem Yüce Allah (c.c.) hem de Peygamber efendimiz bizi uyarmıştır:

"Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları olduğu gibi, kadınların da erkekler üzerinde belli hakları vardır." (Bakara, 2/228)

"(Ey erkekler) Sizin kadınlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır." (Tirmizî, "Tefsir", 10)

Ailedeki görev ve sorumluluklar genelde; eşlerin birbirlerine karşı görev ve sorumlulukları, ebeveynin çocuklarına karşı sorumlulukları, çocukların da anne babalarına ve birbirlerine karşı sorumlulukları olmak üzere dört grupta toparlanabilir:

Eşlerin birbirleri üzerinde görev ve sorumlulukları

Erkeğin tüm aile fertlerine karşı önemli bir görevi, helâlinden nafakalarını sağlamaktır. Bir erkek için aile kurmanın en önemli şartlarından biri, kendisinin yanı sıra evleneceği kişiyle birlik te kuracağı ailenin geçimini sağlayabilecek bir gelire sahip olmaktır. Böyle bir gelir elde etme imkânı olmayan birisinin uzun soluklu bir aile kurması zordur. Peygamberimiz (s.a.s.) aile için harcanan paranın hayır için harcanmış faziletli bir para olduğunu buyurmaktadır. (Müslim, "Zekât", 39) Harcama konusunda ne cimrilik ne de israf edilmelidir. Ayrıca, erkek kadına kaba davranmamalı, hiçbir şekilde şiddet uygulamamalıdır.

Kadın ailenin ana kurucusudur. Tüm yetenek ve imkânları ile eşinin yanında olmalı, eşinin ailenin bütünlüğü için yaptıklarını takdir etmeli, meşru taleplerini karşılamaya özen göstermelidir.

"Bir kadın beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, iffetini korur, bir de kocasına saygı gösterirse, ona 'Haydi, cennetin hangi kapısından istersen gir' denilir." (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 191)

Aile hayatı karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile yürütülebilir. Bundan dolayı aile bireylerinin sorumluluklarını kesin bir çizgi ile belirlemek çok doğru değildir. Kocası çalışamayacak durumda olan, ya da çalıştığıyla evini geçindiremeyecek durumda olan bir kadının, evin geçimini sağlamak için çalışması bir zorunluluk olabilir.

Aile ortamında hangi işlerin kadınlar hangilerinin de erkekler tarafından yapılacağı, dinî bir sorumluluktan ziyade kültürel olarak belirlenebilir. Çünkü farklı Müslüman topluluklarda kadın ile erkek arasındaki işbölümü; iklime, üretim şartlarına ve kültürel değerlere göre farklılık

göstermektedir. Çalışmak, çalışma kabiliyeti olan herkesin görevidir. Bu görevin yapılmasında cinsiyet farklılığı temel belirleyici değildir.

Aile ortamındaki işlerin kadın veya erkek işi olarak ayrıştırılmasında tarihsel ve kültürel faktörler büyük yer tutmaktadır. Bebeklerin anne sütü ile beslenip büyütülmesinde annenin kritik rolü, zaman içinde ev içi merkezli işleri "kadın işi", ev dışında yapılanları da "erkek işi" biçiminde tanımlamıştır. Bu tanımlamalar sosyal ve ekonomik gelişmeye göre zamanla değişmektedir. Hem kadın hem de erkeğin yeteneklerini kendi veya başkalarının yararına olacak biçimde, meşru çerçevede üretime dönüştürmelerini önleyen uygulamalara dinî gerekçeler üretmek yanlıştır.

Eşlerin birbirlerine karşı en büyük sorumluklarından biri de, birbirlerinin kusurlarını görmemeleri, birbirlerine ilgi, sevgi ve saygı göstermeleridir.

Anne-babanın çocuklarına karşı görev ve sorumlulukları

Anne-babanın çocuğuna karşı görevi; doğduğunda güzel anlam içeren, alay konusu olmayacak bir isim koyması ile başlamaktadır. Ardından, imkânları el verdiği ölçüde iyi giydirmek, iyi beslemek, güzel terbiye etmek, dinini öğretmek, aralarında cinsiyet ayrımı yapmamak, adil davranmak, iyi bir eğitim vermek veya meslek sahibi etmek, evlendirmek vb. gelmektedir.

Özellikle iyi terbiye vermeye çalışmak anne-babanın çocuğuna karşı en önemli görevlerindendir. Sevgili Peygamberimiz *"Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir hediye veremez."* (Tirmizi, "Birr", 33) buyurmaktadır. Güzel terbiye için de güzel örnek olmak gereklidir. Çocuğa "yapma, etme" demekten, örnekler vermekten ziyade örnek olmak gerekmektedir. Çocukların nasihatten çok iyi örneklere ihtiyaçları vardır. Bu nedenle anne ve babalar da çocuklarına, başkalarına iyilik yapmasını öğütlemekten ziyade -onların da gözlemleyebileceği biçimde- kendilerinin de başkalarına yardımcı olmaları ve iyilikte bulunmaları gerekir. Öyle ki *"Yavrum dedikodu çok kötü bir şeydir."* deyip arkasından dedikodu yapan bir ebeveynin bu nasihatinin çocuk üzerinde olumlu etkisi bir yana, olumsuz etkisi bile olabilir. Çünkü çocuk bu yolla ikiyüzlülüğü öğrenir.

Ayrıca, çocuk anne babanın davranışlarını örnek aldığı için, anne ve babalık rolünü ilk olarak onlardan öğrenecektir. Atalarımızın dediği gibi; *kız anadan öğrenir komşu gezmeyi, oğlan babadan öğrenir tesbih dizmeyi*.

Abdullah b. Amr (r.a.) anlatıyor: *"Ben küçüktüm, Peygamberimizin evimizde bulunduğu bir günde, annem beni: "Gel sana bir şey vereceğim" diye çağırdı. Peygamberimiz anneme: "Çocuğa ne vermek istedin?" diye sordu. Annem: "Hurma vereceğim." dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz: "Eğer (çocuğu aldatıp ona) bir şey vermeyeydin, sana bir yalan günahı yazılırdı."* (Ebû Dâvûd, "Edeb",88) *buyurdu."*

Peygamberimiz burada önemli bir uyarıda bulunmuştur. Bu uyarı; anne-babaların yapmayacakları şeyleri çocuklarına vaat etmemeleridir. Aksi takdirde hem anne-babalar yalan söyleme gibi bir günahı işlemiş, hem de bu davranışları ile çocuklara kötü örnek olup, onların ahlâkı üzerinde olumsuz etki yapmış olmaktadırlar.

Çocuklar ailelere Allah'ın birer emanetidir. Ebeveyn çocuğu kendi malı gibi düşünüp, onun üzerinde istediği tasarrufu yapabileceğini düşünmemelidir. Çocukları güzel ahlâklı yetiştirip yetiştirmeme ebeveynin kişisel tercihine bırakılamaz. Çocuğunu yanlış yöne yönlendirmek, ahlâk kurallarına aykırı telkinlerde bulunarak onu toplum içinde sağlıklı bir fert olmaktan uzaklaştıracak bir tutum ve davranış, çocuğun ebeveyninin elinden alınmasına haklı bir gerekçe oluşturabilir. Bu yüzden emaneti korumak çok önemlidir. Çocuklar, kendilerini aile içinde emin hissetmelidir. Ebeveyn bu ortamı hazırlamalıdır.

Çocuğuna huzurlu bir aile ortamı sağlamak, anne-babanın en temel görevidir. Zira, huzurlu bir aile ortamı, çocuğun eğitimi ve kişilik gelişimi için çok önemlidir. Karşılıklı sevgi ve saygının olduğu yerde çocuk kendini güven içinde hissedecektir. Çocuğun kişiliğini sevgi ve şefkat dolu yapacaktır.

Anne-babalar çocuklarına olan görevlerini yerine getirip, onları iyi yetiştirmekle bir taraftan onlara karşı sorumluluklarını yerine getirmekte di-

ğer taraftan da kendilerine karşı iyilik etmektedirler. Şüphesiz, görevini hakkıyla yerine getirenler (ya da getirmeyenler), sadece bu dünyada değil, ahirette de yaptıklarının karşılığını göreceklerdir.

Peygamber efendimiz *"Geride kendisine dua edecek hayırlı çocuk bırakan kimsenin amel defteri kapanmaz, kendisine sürekli olarak hayır yazılır."* (Ebû Davud, "Vesaya",14) buyurmaktadır.

Çocukların anne-babalarına karşı görev ve sorumlulukları

Yüce Allah (c.c.) buyuruyor ki; *“Biz insana ana babasına iyilik yapmasını da tavsiye ettik.”* (Lokman, 31/14). Çocukların ebeveynlere karşı en önemli görevleri onlara karşı iyilik ya da iyilikle muameledir. Peygamber Efendimize “Allah’ın katında en sevgili amel hangisidir?” diye sorulduğunda, *“Vaktinde eda olunan namazlar, namazdan sonra ana-babaya iyilik etmektir.”* buyurmuştur. (Buhârî, “Mevâkît” 5, “Edeb”, 1; Müslim, “İmân”, 137–139)

Allah’ın emri aleyhine olmamak şartı ile anne babalarına itaat etmeleri de çocukların bir görevidir. Bu konuda Kur’anı Kerimin hükümleri gayet açıktır:

“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: “Rabbim!, Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.” Rabbiniz içinizde olanı en iyi bilendir. Eğer siz iyi kişiler olursanız, şunu bilin ki Allah tövbeye yönelenleri çok bağışlayandır.” (İsrâ, 17/23-25).

Çocukların birbirlerine karşı sorumlulukları

Çocukların anne babalarına karşı görevleri yanında birbirlerine karşı da görevleri vardır. Kar-

deşler birbirlerine karşılıklı iyi davranış ve dayanışma içinde olmalıdır. Büyük küçüğe merhamet etmeli, sevmeli, korumalı küçük de büyüğe itaati etmeli ve saygı göstermelidir. Çocukların ilgileri, güzellik ve yetenekleri farklı olabilir. Bunları kıskançlık nedeni yapmamalı, kıskançlıktan uzak durmaya çalışmalıdırlar.

Ailede ilişkilerde görevler ve sorumluluklar yerine getirilirken, yapılanların karşılığı yalnız Allah'tan beklenmeli, karşısındakine sanki lütufta bulunuyormuş gibi davranılmamalıdır.

Huzurlu Bir Aile Oluşturmak İçin Ne Olmalı / Ne Olmamalı?

Karşılıklı Sabır ve Hoşgörü Olmalı

Bir deliye bir veli rolü

Rivayete göre, Ebu Müslim'e evlilikte huzurun nasıl sağlanacağı ile ilgili sorulur. O da şu formülü verir: "Bir deliye bir veli rolü". *"Evde bey kızdığında hanım karşılık vermeyip kızgınlığın geçmesini bekler. Hanım öfkelendiğinde de bey karşılık vermeyip sakince bekler. İşte buna, bir deliye bir veli rolü denir. Çünkü insan kızınca deli olur. Deli insana o halinde cevap verilmez, sükûtla mukabele edilir. Huzur böyle sağlanır. Yoksa, içinden çıkılmaz bir hâl alır."*

Kızgınlık hâlinde söylenen sözler, çok kırıcı olabilir. Kişilerin ağzından sonra çok pişman olacakları, maksadını aşan ifadeler çıkabilir.

Eşler bu duruma dikkat etmeli, karşı tarafın muhakeme gücünü zayıflatan duygusal ve kızgın hâllerinde anlayış göstermelidir. Böyle davranmakla daha az sorunla karşılaşılır ve daha sonra özür dilenmek zorunda kalınacak durumların ortaya çıkması önlenebilir.

Çoğu kez, iki kardeşin huyu, alışkanlıkları, zevkleri birbiriyle uyuşmaz. Evlilikte ise cinsi farklı, muhtemelen zevkleri ve birçok alışkanlıkları farklı iki insanın birlikteliği söz konusudur. Her ne kadar önceden tanıyor ve tanışıyor olsalar da, iki insan evlendiklerinde birbirlerini tam olarak tanırlar. Tanıma esnasında ve sonrasında eşler, aralarında geçimsizlik olduğunda, birbirlerinin hoşlanmadıkları, sevmedikleri yönlerini ortaya çıktığında aceleci davranmamalı, ilişkiyi zora sokmamalı, birbirlerine karşı sabırla yaklaşmalıdırlar. Peygamberimiz bir hadisinde *"İman eden erkek, iman etmiş bir kadına (ondan hoşlanmadığı bir huydan dolayı) kızmasın. Çünkü onun bir huyundan hoşlanmıyorsa diğer huyundan hoşlanabilir."*(Müslim, "Rada' ",18) buyurmaktadır. Aynı konuda Allah (c.c)'da bizleri uyarmaktadır: *"Onlarla (kadınlarınızla) iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız bilin ki Allah'ın hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz."* (Nisa, 4/19). Bu kadın erkek iki taraf için de geçerlidir. Sabredilirse hoşlanılmayan şey değişip hoşlanılan bir şeye dönüşebilir. Bu yüzden evlikte sabır şarttır.

Huzurlu bir aile için, kadın ve erkek, evlilikte birbirlerine karşı iyi davranmanın gerekliliği kadar, birbirlerinin hoş olmayan davranışlarına sabır etmenin gerekliliğini de bilmelidirler. Ayrıca eşler sadece birbirlerinin hoş olmayan yanlarına değil, çevresindekilere, yokluğa, güçlüğe de sabretmek zorunda kalabilirler. Bu eş olmanın, hayatı paylaşmanın gereğidir.

Kusurları Gören Değil Örten Olmalı

Her güzelin bir kusuru vardır.

Yüce Allah (c.c) *"Eşler birbirlerinin elbisesidir."* (Bakara,2/187) buyurmuştur. Daha öncede bahsettiğimiz gibi elbise sadece korumaz, örter de. Yani eşler birbirlerinin örtüsüdür. Örtme, hem dışa karşı hem de aile içinde olmalıdır. Kusursuz kul olmaz. Kadın ya da erkek sürekli karşı tarafta kusur aramamalı, gördükleri kusuru mümkünse kendileri gidermeye çalışmalıdır. Atalarımız *"Kusursuz kul olmaz."* demiştir. Eşlerde kişilikten, fizyolojiden, yetişmeden, çevrenden vs. kaynaklanan kusurlar olabilir. Bunların bir kısmı konuşularak, öğretilerek veya bir başka yolla düzeltilip, giderilebilir. Giderilemeyenler de büyük bir sorun yaratmıyorsa örtülmelidir.

Eşler birbirlerinin kusurlarını arama yerine, iyi yönlerini arama, bulma ve ortaya çıkarmaya yardımcı olmalıdır. Birbirlerini eleştirebilirler, ama eleştiri mutlaka yapmaya yönelik olmalıdır, yıkmaya değil.

Kusur eşlerden değil, eşin ailesinden ve çevresinden kaynaklanabilir. Bu durumda yapılacak bir şey yoksa olayları aile içine yansıtmamaya çalışılmalı ve bu kusurlar eşin başına kakılmamalıdır.

Sorumlulukları bilen, birbirlerine karşı sabrı ve hoşgörüyü ilke edinen, kusurları gören değil örten bireylerin oluşturduğu ailede huzurun olma şansı çok yüksektir.

İlişkilerde Karşılıklılık Esas Olmalı / Törpülenmeli

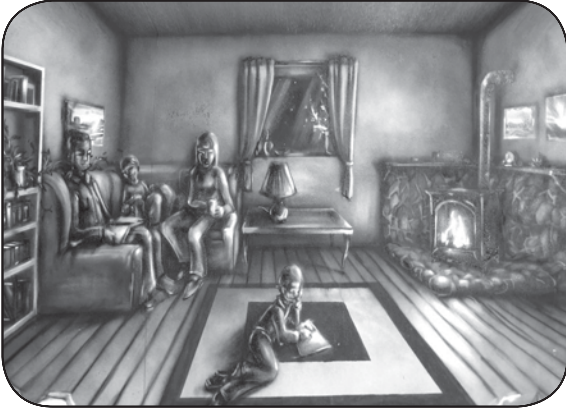
Keser olup 'hep bana, hep bana' deme, testere ol 'bir sana, bir bana' de.

Bir çark düşünün. Bu çarkın iyi işlemesi, iyi dönmesi için çarkı oluşturan dişlilerin birbiri ile uyum içinde olması gereklidir. Dişlerden biri büyük, onu döndürecek yuva küçükse bu çark dönmez. Dönmesi için dişli küçülecek ya da yuva büyüyecek/genişleyecektir. Evlilik de böyledir. Eşlerin birbirlerine karşı sivrilikleri olabilir. Bu durumda evliliğin yürümesi için iki taraftan da sivriliklerin törpülenmesi, uygun hâle getirilmesi gerekir. Aynı evde, aynı anne-baba terbiyesiyle büyümüş, aynı imkânlara sahip ve aynı cinsiyetteki iki kardeşin bile birbirlerinden farklı özellikleri, zevkleri vardır. Bazen birlikte yapacakları işlerde birbiriyle uyuşamazlar. Kaldı ki, iki ayrı ailede büyümüş, belki de kültürleri, gelenekleri, kadına ve erkeğe bakışları farklı olan iki ayrı cinsin ömür

boyu birlikte olmak üzere bir araya geldikleri evlilik ortamında zaman zaman uyuşmazlıkların olması kaçınılmazdır. Bu uyuşmazlıklarda iki tarafın da karşılıklı olarak törpülenmeleri, az ya da çok, mutlaka gerekecektir.

Eşlerden biri bir taraftan *'Ben buyum, beni böyle kabul et!'* derken diğer taraftan da *'Seni böyle istemiyorum, şu huyunu sevmiyorum böyle değiş!'* diyorsa, bu ailede huzur pek mümkün değildir. Eşler zaman zaman empati yapmalı yani kendini karşındakinin yerine koyabilmelidir. Sadece kendi isteklerini değil, karşısındakinin isteklerini de dikkate almalıdır. Tıpkı çarkın dişlileri gibi; biraz bir tarafın sivrilikleri törpülenecek, biraz da karşı tarafın. O zaman görülecek ki, çark çok güzel dönüyor, evlilik çok güzel yürüyor. Dikkat edileceği gibi burada karşılıklılık esası vardır. Aksi

takdirde sürekli bir tarafın törpülenmesi ilişkileri yürümez hâle getirir. Evlilikte de hep bir taraftan fedakârlık ve uyum beklenirse, bu iki taraf için de sakıncalar doğurur. Sürekli törpülenen tarafta psikolojik ve buna bağlı fizyolojik sorunlar oluşabilir. Karşısındaki kişiye hep istediğini yaptıran kişinin benliği/bencilliği aşırı derecede beslenip, ön plana çıkabilir. Bu da kişiyi doyumsuz, geçimsizlik ve dolayısıyla kendisini ve çevresindekileri mutsuz edebilir.

Ayrıca, sürekli bir taraftan tüketmek o tarafı güçsüz bırakır ve gerçekten o tarafın anlayışına ihtiyaç olduğunda, bir de bakılır ki o ihtiyaç duyulan şey kalmamıştır. Evlikte taraflar birbirlerini bu duruma düşürmemelidir.

Kanaatkâr Olmalı, Hep 'Yok'a Odaklanmamalı

Kanaat tükenmeyen hazinedir.

İhtiyaçların sınırsız olduğu söylenir. Gerçekten ihtiyacın sınırları tam olarak çizilemez. Kalacak bir yeri olmayıp sokakta yaşayan bir kişi için, en önemli ihtiyaç başını sokacağı bir mekândır. Dar gelirli ve kirada oturan birisi için iki göz ev almaktır. İdare eder diyecek kadar evi olan birisi için ihtiyaç yazlık bir ev olabilir, yazlık evi olanın da başka bir şey. Kısaca, ihtiyaç kişilere göre değişir ve dün yeni bir ihtiyaç olarak görülen bir şey bugün alışkanlık olabilir, dün hayal edilmeyen/edilemeyen bir şey ise bugün ihtiyaç olabilir. Bütün insanlar için geçerli olacak bir ihtiyaç sıralaması yapmak çok zor bir iştir. İhtiyaçlar, kişiye, zamana ve kültüre bağlı olarak sürekli değişiklik gösterir.

İhtiyaçları karşılamak, imkânlar ile sınırlıdır. Bazen ihtiyacı imkânlar doğurur. Yani imkânı olan o ihtiyacı hisseder. Sonuçta ulaşılamayacak, karşılanmayacak ihtiyaçlar kurgulayıp mutsuz olmak yerine, eldeki imkânları en iyi değerlendirerek ihtiyaçları sıralayarak karşılamak gerekir. Eldeki ile yetinmeyi bilmek de önemlidir.

Dolayısıyla var olana bakıp şükretmeli, sürekli var olmayana takılıp üzülmemelidir. Atalarımız gelir ve tüketimde kendinden daha düşük seviyedeki kişilere, ilimde, iyilikte ise kendisinden önde olanlara bakmayı tavsiye etmişlerdir.

Varlık-yokluk konusunda hareket noktası, hep kendinden daha az imkana sahip olanlara bakmak, kendinde var olanın değerini bilip şükretmek, kendinde olmayanı sorun ederek mutsuzluk kaynağına dönüştürmemek olmalıdır. Bu, 'olmayanı elde etmek için çalışılmamalı' demek değildir. İsteklerin meşru yollardan elde edilmesi için çalışılmalı, ancak elde edilemiyorsa yokluğa da takılıp kalınmamalıdır. Yoksulluk yoksunluğa dönüştürülmemeli, elindekine kanaat edilmeli, elde edilemeyenler, yok olanlar da imtihan olarak değerlendirilmelidir.

Ayrıca, ihtiyaçla lüks ve özenti birbirinden ayırt edilmelidir. Reklam ve modanın etkisi ile aile bireyleri aşırı tüketime yönelebilir, lüks hayata özenip meyledebilirler. Bu kişileri hem doyumsuz hâle getirebilir hem de özlediği, hayal ettiği yaşamı elde etmek için uygun olmayan yollara başvurmak zorunda bırakabilir. Doyumsuz ve özenti içindeki bireylere dönüşmemeye dikkat edilmelidir.

Sevgi ve Takdir Sözleri Olmalı

***Sevginizi içinizden değil dışınızdan; kendinize değil karşınıza söyleyin*.**

Güzel ve gönül alıcı söz ve davranışlar, en sert mizaçlı kişiden en romantik kişiye, en küçüğünden en yaşlısına kadar herkesin hoşuna gider. Farklı dozajlarda, miktarlarda da olsa sevgi söz-

cükleri insanların ihtiyacıdır. Beden yaşlanır ama ruh yaşlanmaz. İnsanda hep bir çocuk ruhu, çocuk yönü vardır. Sevgi ve merhamete, tıpkı küçük bir çocuğun olduğu gibi, tüm insanların ihtiyacı vardır.

Evlikte eşler daima birbirlerine muhabbetli ve sevgi dolu sözler söylemelidir. Beğendiği davranışlarını ifade etmeli, yaptığı işleri, başarıları görmezden gelmeyip takdir etmelidir. Bu tür davranışlar, iki tarafta da dikkate alındığı, önemsendiği, yaptığı iyi şeylerin takdir edildiği hissini uyandırır. Daha iyi şeyler yapma heyecanı verir. Evlilikte ilişkileri sıcak tutar, yakınlaşmayı ve muhabbeti artırır.

Eşlerin birbirlerine muhabbetli davranışı için Peygamber Efendimiz (s.a.s.) *"Eşinin ağzına koyacağın bir lokma bile senin için sadakadır."* (Buhari, "İman", 41) buyurmuştur.

Sevgi ve takdir sözleri sadece eşler arasında değil anne-baba tarafından çocuklara, hatta çocuklar tarafından anne-babaya da kullanılmalıdır. Çocuğun iyi ve güzel davranışları takdir edilmeli, bu takdir çocuğa söylenmelidir. Yeri geldikçe çocuğa kendisinin aile için değerli olduğu ve onu çok sevdikleri söylenmeli, bu hissi uyandıracak davranışlar içinde olunmalıdır. Bu davranışlar içinde büyüyen çocuk, hem kendi anne-babasına karşı, hem de kendisi anne-baba olduğu zaman, gerektiğinde sevgi ve takdirlerini belirtmeyi öğrenecektir.

"Sevgi; acıyı tatlıya, toprağı altına, hastalığı şifaya, zindanı saraya, belayı nimete, kahrı rahmete dönüştürür. Demiri yumuşatan, taşı eriten hep sevgidir." (Mevlana).

Eşi Ailesinden Soyutlamamalı

Gülü seven, dikenine katlanır.

Evlilik ilişkisi yürütülürken eş ailesinden soyutlanarak tek başına var sayılmamalıdır. Bazen sebepsiz yere, belki de bu işin doğası gereği (ezeli bir çekişme olarak bilinen gelin kaynana durumu) taraflar birbirlerinin ailesinden hoşlanmayabilirler, hatta antipatileri de oluşabilir.

Haklı sebeplerle de olsa, evlilikte bir taraf (belki kendisi de söz konusu sebeplerden dolayı ailesine kızıyor olabilir), karşı tarafın, ailesine karşı göstereceği nezaketsiz tavra ve kötü sözlere çok kırılır. Çoğu kez de bu kırıcı söz ya da davranış unutulmaz ve yeri geldikçe ısıtılıp sunulur; "Sen benim aileme şöyle söylenmiştin, böyle davranmıştın.".

Evli çiftler iki şekilde empati yapmalıdırlar. Birincisi, kendi ailesine nasıl davranılmasını istiyorsa eşinin ailesine, anne babasına da öyle davranmalıdır. İkincisi de, damatsa bir gün kendisinin de damadının olacağını, gelinse kendisinin de gelininin olacağını düşünmeli ve kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa öyle davranmaya özen göstermelidir.

Atalarımız evli çiftlere, *"Dört atanın hakkı birdir."* diyerek eşlerin anne, babasının kendisininki gibi görmeyi ve öyle davranmayı öğütlemişlerdir.

'Biz' Olmalı

Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz içindir.

Ailede ilişkilerin sağlıklı yürümesi, aileyi oluşturan bireylerin "ben"liklerinden/ bencilliklerinden sıyrılarak "biz bilinci" oluşturmaları ile doğrudan ilişkilidir. "Sen" "ben" tutumu ailede huzurun değil olsa olsa huzursuzluğun kaynağı olur.

Aile; anne, baba ve çocukların ortak yaşam alanıdır. Bu alanda "ben"lerin giderek azalıp bize dönüşmesi gereklidir. Karı, koca arasında *benim maaşım, benim param, benim evim, benim arabam, ben kazandım, ben pişirdim, ben temizledim, ben yaptım* gibi sözlerin değeri ve yeri olmamalıdır. Ailenin kazancı, ister kadın, isterse erkek tarafından sağlansın (ya da her ikisi birlikte elde etsin), evin ortak rızkıdır. Buradan herkesin ihtiyacı öncelik sırasına göre, konuşularak karşılanmalıdır. Çocuklar veya eşler arasında adalet duygusunu zedeleyecek harcama öncelikleri yapılmamalıdır.

Ailenin gelir ve giderleri konusunda eşlerin birbirlerinden gizlisi saklısı olmamalıdır. Eşler birbirlerinin harcamalarını sürekli sorgulayarak, karşı tarafın bir kısım ihtiyaçlarını gizlice gidermesine sebep olmamalıdır. Eşinizin her harcamasını sorgularsanız, o da sizden saklamaya başlar. Aşırı olmayan harcamalarda anlayış göstermeli, kadın ve erkeğin ihtiyaç sıralamasının farklılaşabileceği gözardı edilmemelidir.

Evlilikte biz olmak, tek başına hareket etmemeyi, kararları tek başına alıp diğerlerine dikte etmemeyi, bir tarafın arzu ve isteklerini önceleyip diğer tarafı ihmal etmemeyi gerektirir. Birlikte karar verip, birlikte hareket etmek hem kişinin kendini değerli görmesine hem de daha yapıcı fikirlerin ortaya çıkmasına neden olabilir.

Zevkler ve ihtiyaçlar giderilirken de tek taraflı olunmamalıdır. Mesela; yemek yaparken hep bir tarafın sevdikleri değil, diğer tarafın da sevdikleri dikkate alınarak yapılmalı, tatile giderken iki tarafın da zevkleri dikkate alınmalıdır. Talepler aynı anda karşılanamıyorsa tarafların istekleri dönüşümlü karşılanabilir. Birisi denizi, diğeri dağları ve yaylaları seviyorsa bir tatilde denize diğerinde yaylalara gidilebilir. Kariyer planlaması yapmaktan, oturulacak semtin seçimine kadar kararlar alınırken bir taraf dikkate alınıp diğer taraf yok sayılmamalıdır. Bu tavır ailede hayatın her alanı için böyle olmalıdır. Çünkü aile olmak, bir anlamda bencil olmamak demektir.

İletişim Kanalları Açık Olmalı

Aranıza duvarlar örmeyin, köprüler kurun.

Sağlıklı kişisel gelişim, sağlıklı ilişki ve mutlu aileler için iyi iletişim gereklidir. Aile içi bireylerin kişisel özelliklerden kaynaklanan iletişim biçimi farklı olabilir, önemli olan birbirleri ile iletişimin kurulmuş olmasıdır.

Ailede önce anne-baba arasında iletişim olmalıdır. Anne-baba birbirlerine karşı isteklerini, ihtiyaçlarını açık ve samimi bir şekilde ifade edebileceği iletişimi kuruyorsa, çocuklar da onlardan iletişim kurmayı öğrenecektir. Ailede davranışlar bulaşıcıdır. Ailede bir bireydeki iyi hâl de kötü hâl de başka bir deyişle iyi özellik de kötü özellik de

diğerini etkiler. İletişim kurabilen anne babaların hâli çocukları etkiler ve iletişim kurabilme yetisi kazandırır.

İletişim ile ilgili dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. İletişimde karşılıklı konuşma, dinleme ve anlama, ayrıca empati kurabilme önemlidir. Aile fertleri birbirleriyle konuşabilme imkânları yaratmalı, birisi konuşurken diğeri dikkatini başka şeye yöneltmeden gereken önemi vererek konuşanı dinlemeli ve anlattığı şeyi ve karşısındakini anlamaya çalışmalıdır. Bunun için de sık sık karşısındaki ile empati kurabilmelidir.

Her şeyden önce sinirli iken iletişim kurulmamalıdır. Aksi halde iletişimin yararından çok zararı söz konusu olabilir. İletişim esnasında hatalar ve kusurlar sürekli yüze vurulmamalı, hataları söylemek gerektiğinde ise mümkünse dolaylı olarak söylenmelidir. Konuşan tatlı dille ve güler yüzle konuşmalı, dinleyen de ona aynı şekilde mukabele etmelidir. Sevgi ve saygı ölçülerine riayet edilmelidir.

İletişim için her fırsat değerlendirilmelidir. Eve giriş ve çıkışlarda aile bireylerinin ilişkileri bir iletişimdir. Gelen biri selam vererek girmeli karşılayan da muhabbetle ve güler yüzle karşılamalıdır. Evden ayrılan kişi ev halkından bir *Allah'a ısmarladık* sözünü, yolcu eden kişi de *güle güle, işin rast gitsin* sözlerini kullanmayı birbirlerine çok görmemelidir.

Aile içinde iletişim kanallarının kapalı olması birçok sorunu gündeme getirir. Her şeyden önce iletişimi engellenmiş veya iletişim kuramama sorunu yaşayan insanlarda psikolojik rahatsızlıklar yaşanabilir. Çocuklar kendine güvensiz ve istediğini ifade edemeyen kişiler olarak yetişir. Aile içinde duyguların, düşüncelerin ve isteklerin aktarılması ve algılanması problemleri doğar. Aile içi çatışmalar yoğunlaşır. Dolayısıyla aile içi iletişimin olmadığı yerde aile huzurundan bahsetmek neredeyse imkânsızlaşır.

Paylaşım Olmalı

Birlikten dirlik doğar.

Paylaşımı hem eşler arası hem de anne-baba ile çocuklar arası düşünmek gerekir. Eşler arası paylaşıma ev işleri ve sorumluluk, cinsellik, ekonomi/maddiyat, vs. pek çok alan girer.

Eşler birbirlerine sorunlarını paylaşmak ve ihtiyaçlarını gidermek için zaman ayırdıkları gibi hoş vakit geçirmeye ve eğlenmeye de zaman ayırmalıdırlar. Hz. Aişe *"Rasûlullah (s.a.v.) benimle koşu yarışı yaptı. Yarışı ben kazandım."* (Ebû Davud, "Cihâd", 68) demiştir. Peygamberimiz eşi ile koşu yapıp eğlenmiş ve eşinin eğlenmesini sağlamıştır. Buradan hareketle, eşler çeşitli etkinliklerle birbirlerine zaman ayırmalı, ortak eylemlerde bulunmalı, eğlence dahil aralarında paylaştıkları ortak alanlar oluşturmalıdırlar.

Hani evlenirken söylenir; *'iyi günde, kötü günde'* diye, evlilikteki paylaşım işte tam da öyledir. Eşler mutluklarını da, hüzünlerini de paylaşmalıdır. *"Hüzün paylaştıkça azalır, mutluluk paylaştıkça artar."* prensibi en çok aile içi ilişkilerde anlamını bulur.

Paylaşımın bir ayağı eşler arası iken diğer ayağı da anne-babalar ile çocuklar arasındadır. Anne babanın çocuğuna sevgisini göstermesinin en etkili yolu, ona zaman ayırıp sevdiği şeyleri birlikte yapmak, ortak uğraşlar bulmaktır. Çocuklara pahalı hediyeler, oyuncaklar, markalı kıyafetler

almakla yeterince sevgi gösterilmiş olmaz. Ayrıca sözle *seni seviyorum* demekle de çocuk sevildiğini yeterince hissetmez. Çocuklarla oyunlar oynanmalı, özel günlerinde yanında bulunulmalıdır. Özel günlerinde onlar için en büyük hediye, pahalı ve değerli şeyler değil, anne-babasının ilgi göstermesi, zaman ayırması ve o anı kendisiyle paylaşmasıdır.

Beraber olmak ve bir şeyleri paylaşmak için ortak zamanlar oluşturulmalıdır. Bunlar okuma saatleri, ortak oyunlar, piknikler, tatiller olabilir. Yemek saatlerinde de mümkün mertebe birlikte olmaya özen gösterilmelidir. Kişinin kendisini bir aile hissettiği en önemli saatlerdir, yemek saatleri.

Nezaket Olmalı

Baki kalan bu dünyada bir hoş sedadır.

Evlikte bireyler belli bir süre için değil, Allah'ın ömür verdiği sürece birlikte kalmayı hedefler. Bazen bu süre 50-60 yılı, bazen de daha fazlasını bulur. Bunca yıl beraber yaşamayı düşünen kişiler birbirlerine karşı söz ve davranışta hoş üsluplar geliştirmelidir. Aile bireyleri birbirlerine duymak istediği sözlerle hitap etmeli, duymak istemedikleri sözleri de kullanmamaya dikkat etmelidir. Birbirlerine hoşlanmayacakları lakaplarla çağırmamalı, hoş olmayan sıfatlar kullanmamalıdır.

Kimse hakaret içerikli, kırıcı sözleri duymak, kaba saba tavırlara muhatap olmak istemez. Bu tür sözler ve tavırlar muhatabının kalbinde onmaz yaralar açabilir. Atalarımız *"Çivi çıkar, izi kalır."* demişler. Her ne kadar kötü sözlerin ve kabalıkların sarfından sonra barışılıyorsa da, muhatap maruz kaldığı durumu hatırladıkça üzülecek ve karşı tarafa karşı sevgisi-saygısı azalıp, kalbi katılaşabilecektir. Bu sözler ve tavırlar ne kadar çok sarfedilirse yaralar ve izleri de o kadar çok olacaktır. Tıpkı bir tahta parçasında bulunan çivi izleri ne kadar çok olursa, tahtanın da kırılması o kadar kolay olursa, ya da sürekli kıyıdaki kayaya çarpan dalgaların kayayı ufalama ihtimali varsa, devamlı yara alan kalbin sonu da söz konusu tahta ve kayaya benzeyebilir.

Sürekli kötü söz sarfı ve kaba davranışlar sevgiyi ve saygıyı bitirir. Oysa sevgi ve saygının elde edildikten sonra muhafazaya ihtiyacı vardır. Evlilikte tarafların birbirlerine karşı göstereceği nezaket ve hoş davranışlar, birbirlerine olan sevgi ve saygılarını daha da artıracaktır.

Temizlik Olmalı

"Şüphesiz ki Allah, çokça tövbe edenleri ve iyice temizlenenleri sever." (Bakara, 2/222)

Evlilikte, temizliği ve tertibi/düzeni genel (ev) ve kişisel olarak ikiye ayırabiliriz. Ev halkının tümü için ev temizliği, özellikle mutfak, banyo

ve tuvalet, çok önemlidir. Temizlik, her şeyden önce hijyen ve sağlık için sonra da psikolojik nedenlerle gereklidir. Temiz bile olsa, dağınık, havalanmamış bir odada da oturmak, tüm oturanları farkına varmadan huzursuz ve gergin edebilir. Dolayısı ile genel temizlik ve tertibin aile huzuru açısından önemi büyüktür. Evin temizliğini yapan veya sağlayan yaptığı işten dolayı takdir edilmeli ve bu temizliğin korunması açısından tüm aile bireyleri üzerine düşen görevi yerine getirmelidir. Çünkü temiz ve düzenli bir ortam için 'yapmak' kadar bu ortamı 'korumak' da önemlidir.

Genel temizlikte dikkat edilmesi gerek bir nokta, ne hastalık derecesinde vesveseli ve titiz ne de çok vurdumduymaz olunmalıdır. Temizliğin yokluğu kadar aşırılığı da aileyi gergin ve tedirgin yapabilir. Aileyi oluşturan bireyler, temizliğin sağlanması ve korunması ile ilgili bir taraftan ellerinden gelen katkıyı sağlamalı diğer taraftan da bu konuda birbirlerinin hassasiyetlerini dikkate almalıdırlar. Bireylerden birisi temiz ve düzenli, diğeri vurdumduymaz olursa ortamda gerginleşebilecek, bu da aile huzuruna zarar verecektir. Unutulmamalıdır ki; Müslümanlar için sağlık ve huzurun bir şartı olan temizlik, imandandır.

Kişisel temizlik öncelikle beden, saç-baş ve ağız-diş temizliği ile kıyafet temizliğinden oluşur. Genel temizlik gibi kişisel temizlik de hem sağlık hem de huzur için gereklidir. Hiç kimse dişleri fırçalanmamış, sapsarı, kötü görünüş ve kokulu;

saçları taranmamış kirli ve dağınık; bedeni yıkanmamış, kirli ve ter kokulu ayrıca üzeri dağınık bir eş istemez. Eşlerin birbirine pahalı parfüm kokması gerekmez, su ve sabun kokmaları yeterlidir. Bu kişinin karşısındakine olduğu kadar kendisine saygının da gereğidir.

Kadın ev halkını, özellikle de eşini kirli paslı değil, eli-yüzü temiz; temizlik yaptığı kıyafetlerle değil, temiz kıyafetlerle; yemek ve ter kokan bir şekilde değil su, sabun, kolonya kokan; saçı başı dağınık değil taralı, tokalı; yaşmağı soluk ve oyası sökük değil, düzgün bir şekilde karşılamalıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) *"Evinize dönerken gece ansızın eve girmeyiniz. (Aileniz) saçlarını tarasın, düzeltsin, yapması gereken temizliğini yapsın."* (Müslim, "Rada' ", 57) diye buyurarak kadının eşini nasıl karşılaması gerektiğini bildirmektedir. Böyle bir karşılama hem dünya saadeti hem de Peygamberimizin sözü tutulduğundan dolayı ahiret saadeti getirmeye katkı sağlayacaktır. Erkeğin evde eşini karşılaması çok olağan bir durum değildir. Ancak, o da eşine ve kendine saygının gereği, genel temizliğine gösterdiği özen kadar, hatta daha çok, kendi beden temizliğine dikkat etmelidir.

Temizlikten göz, beyin, kalp etkilenir. Göz fotoğraf makinesi gibidir, gördüğünü çeker ve beyne yerleştirir. Kalp de bu görüntüyü duygulara dönüştürür; bu görüntüler sempati ya da antipati duyguları oluşturur. Temiz bir beden veya temiz

bir ev beyne kaydedilmiş fotoğraftır. Aile bireyleri birbirlerine, bakmaktan hoşlanacakları ve sürekle görmek isteyecekleri, güzel fotoğraflar vermelidir.

